

ТАНИЛЦУУЛГА /Дэлгэрэнгүй/

Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн талаар

Монгол Улсын нэгдсэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц, Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварын үнэлгээний тайлан, Хүний эрхийн үндэсний комиссоос боловсруулсан хүний эрх эрх чөлөөний 2002 оны ..., 2022 оны хүний эрхийн илтгэлүүдэд тусгасан жагсаал цуглааны талаарх судалгаа мэдээлэл дүгнэлт мэдээлэл, зөвлөмж, “Эмнести интернешнл” төрийн бус байгууллагаас Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийг шинэчлэн сайжруулахтай холбоотой тус байгууллагаас хийсэн дүгнэлт, тайлантай Монгол Улсын Их Хурлын Хүний эрхийн дэд хорооноос 2021 оны 12 сард зохион байгуулсан зохион байгуулсан Жагсаал, цуглаан зохион байгуулах журмын тухай хуулийн хэрэгжилтийн талаарх олон нийтийн хэлэлцүүлэг, түүнчлэн нэр бүхий Улсын Их Хурлын гишүүдийн санаачилсан Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгасан зарим асуудал болон бусад материалыг үндэслэн хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Ийнхүү жагсаал, цуглааны тодорхойлолтыг түүний төрөл, хэлбэрүүдийг хүлээн зөвшөөрсөн агуулгаар шинээр томъёолох, жагсах, цуглах эрх чөлөөнд үндэслэлгүйгээр хязгаарлалт тавихгүй байх, Монгол Улсын хууль тогтоомжид тусгагдаагүй аяндаа үүссэн жагсаал, цуглааны талаарх зохицуулалт, түүнчлэн жагсаал, цуглаан хийх мэдэгдэл хүргүүлэх, бүртгүүлэх үйл ажиллагаанд дэвшилтэд зохицуулалт бий болгох, хууль сахиулах, нийгмийн дэг журмыг хангах чиг үүрэг бүхий байгууллагаас гүйцэтгэх үйл ажиллагааны хүрээ хязгаарыг тодорхой болгох, Хүний эрхийн үндэсний комиссын үүрэг оролцоог бий болгох зэрэг зохицуулалтыг дараах байдлаар тусгалаа.

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал, Иргэний болон улс төрийн эрхийн олон улсын пактад тайван хуран цуглах эрхийг баталгаажуулан заасан байдаг. Өөрөөр хэлбэл, хуран цуглаж үзэл бодлоо илэрхийлэх, энэ нь харин жагсан явах болон бусад олон төрлийн хэлбэрээр илрэн гарч болдог. Иймд нэг болон түүнээс дээш хүн ижил зорилгоор үзэл бодлоо илэрхийлж нийтийн эзэмшил болон хувийн өмчлөлийн газар түр хугацаагаар хуран цугларахын цуглаан гэх агуулгаар тусгаж харин цуглааныг жагсаал, суулт хийх, лаа, зул өргөх, индер ажиллуулах, гарын үсэг цуглуулж хамтарсан өргөдөл гаргах, ганцаар болон хамтран өлсгөлөн зарлах болон хуулиар хориглоогүй бусад хэлбэрээр зохион байгуулж болохоор тусгаад байна.

Хуулийн зорилго, чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд эрх зүйн зарчим шийдвэрлэх нөлөө үзүүлж, тэдгээрийн гол эх үндэс нь болдог¹ талаар судлаачид дүгнэсэн байдаг. Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуульд үйл ажиллагаандаа баримтлах зарчим тусгагдаагүй байдаг. Иймд хуулийн

¹ Д.Баярсайхан. Эрх зүйн онол УБ 2020 он 50 дахь тал

төсөлд тайван жагсаал, цуглаан хийх замаар үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх эрхээ эдлэх болон хууль сахиулах байгууллагаас олон нийтийн аюулгүй байдал, нийгмийн хэв журмыг хангах ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хуульд зааснаас гадна ялгаатай үзэл бодлыг хүлээн зөвшөөрөх, үндэсний нэгдмэл байдлыг хангаж, харилцан итгэлцлийг дэмжих, бусдын эрх, эрх чөлөө, нэр төр, алдар хүндийг хүндэтгэх, хүчирхийллээс ангид байх, эрх бүхий байгууллагаас хэрэгжүүлэх албадлагын арга хэмжээ нь тухайн этгээдийн үйлдэл, хувийн байдалд тохирсон байх зарчмыг тусгалаа.

Түүнчлэн тус хууль нь төрийн эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулж байгаа хүндэтгэл болон ёслолын жагсаал, цуглаан, энэ хуулиас бусад хуульд заасны дагуу зохион байгуулж байгаа олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ, хүн, хуулийн этгээдээс зориулалтын байгууламж болон олон нийтийн газар зохион байгуулж байгаа спорт, урлаг, соёл, үзэсгэлэн худалдаа, бизнесийн үйл ажиллагаа, шашны болон тэдгээртэй адилтгах бусад арга хэмжээ, төрийн байгууллага, нийтийн эрх зүйн этгээдээс зохион байгуулж байгаа хурал, уулзалт, хэлэлцүүлэг, мэдээлэл болон үйлчилгээ үзүүлэх өдөрлөг болон тэдгээртэй адилтгах бусад арга хэмжээнд хамаарахгүй, өөрөөр хэлбэл тухайн этгээдийн үзэл бодлоо илэрхийлэх зорилгогүй үйл ажиллагаанд хамаарахгүй байхаар тусгалаа.

Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуульд төрийн ёслолын болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулж байгаа жагсаал, цуглаанд тус хууль хамаарахгүй байхаар заасан. Энэ нь жагсаал цуглааныг бүртгэнэ гэсэн боловч төрийн байгууллага өөрөө бүртгүүлэхгүй хийж болохоор зохицуулсан талаар Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын 3 дахь илтгэлд 2004 он дурдагдсан байдаг. Иймээс төрийн байгууллагаас зохион байгуулсан жагсаал, цуглаан гэж хэт ерөнхий, ойлгомжгүй зохицуулалтыг тодорхой болгох зорилгоор төрийн байгууллага, нийтийн эрх зүйн этгээдээс зохион байгуулж байгаа хурал, уулзалт, хэлэлцүүлэг, мэдээлэл болон үйлчилгээ үзүүлэх өдөрлөг болон тэдгээртэй адилтгах бусад арга хэмжээ нь жагсаал, цуглаанд хамаарахгүй байхаар өөрчлөн тусгасан.

Хүчин төгөлдөр Жагсаал, цуглаан хийх эрхийн тухай хуульд жагсаал, цуглаан хийх эрхийг зөвхөн тодорхой тооны этгээд санаачлах, зохион байгуулах агуулгаар буюу Монгол Улсын иргэн, улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн улс төрийн нам, төрийн бус байгууллага зохион байгуулах эрхтэй байхаар заасан. Өөрөөр хэлбэл эдгээр этгээдээр хязгаарлаж, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн, бүх хэлбэрийн хуулийн этгээд, хуулийн этгээдийн эрхгүй байгууллагад хамаарахгүй, тэдгээр нь зөвхөн хуулиар зөвшөөрсөн этгээдийн санаачлан зохион байгуулсан жагсаал, цуглаанд оролцох эрхтэй байгаа нь олон улсын хүний эрхийн гэрээ, конвенцыг зөрчсөөр байна. Иймээс хуулийн төсөлд хүн, хуулийн этгээд, хуулийн этгээдийн эрхгүй байгууллага буюу эрх зүйн харилцаанд оролцогч бүх этгээд санаачлах, зохион байгуулах, оролцох эрхтэй байхаар өргөжүүлэн тусгалаа.

Түүнчлэн хүчин төгөлдөр хуульд жагсаал, цуглаан зохион байгуулах, санаачлах асуудал нь тодорхой хүрээ хязгаартай, тухайлбал улс төр, нийгэм, эдийн засаг, хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбогдсон асуудлаар гэж тусгайлан заасныг өөрчилж, ийнхүү тухайлан сэдэв, асуудал тусгахгүйгээр ямар ч асуудлаар жагсаал, цуглаан хийж болохоор нээлттэй тусгаад байна.

Жагсаал, цуглаан хийх хэлбэрүүдийг хүлээн зөвшөөрөх

Тайван хуран чуулах эрх чөлөөг хэрэгжүүлэх хууль ёсны арга хэлбэрүүд буюу аяндаа үүссэн цуглаан, давхацсан ба эсрэгцсэн, давталттай цуглаан, үл захирагдахуйн акц зэрэг хуульд тусгахыг Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын 22 дахь илтгэлээрээ 2022 он зөвлөсөн байдаг.

Тодорхой үйл явдал болсон даруйд эрх бүхий байгуулагад бүртгүүлэх боломжгүй, тодорхой зохион байгуулагчгүй жагсаал, цуглаан нь олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдгийг манай улс хориглож, бүртгүүлээгүй гэх үндэслэлээр хууль бусад тооцох тохиолдол гарсаар байна. Иймд “аяндаа бий болсон жагсаал”-ыг цагдаагийн байгууллага мэдэгдэл хүргүүлсэн жагсаалын адил хүлээн зөвшөөрч, тэдгээрийн аюулгүй байдлыг хангах, хэв журам хамгаалах зэрэг үүрэг хүлээхээр тусгасан. Ийм төрлийн жагсаалд заавал мэдэгдэл хүргүүлэхийг шаардах, зохион байгуулагчтай байхыг шаардах боломжгүй юм. Харин жагсаал, цуглааны явцад зохион байгуулалтад орох тохиолдол байдаг тул энэ тохиолдолд хамгийн боломжит хурдан хугацаанд зохион байгуулагч нь эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэх зохицуулалтыг тусгалаа. Энэ нь аяндаа үүссэн гэх шалтгаанаар нийтийн эмх замбараагүй байдал бий болохоос урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн дэг журмыг сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиг үүрэг бүхий байгууллагын үйл ажиллагаанд нэмэр болох, цаашлаад иргэдийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулахаас сэргийлэх зорилготой.

Хүчин төгөлдөр Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулиар зохих журмын дагуу бүртгэгдсэн жагсаал, цуглаан хийх газарт мөн цаг хугацаанд түүний эсрэг агуулга, зорилготой өөр жагсаал, цуглаан давхардуулан хийхийг хориглосон байдаг. Харин хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд ижил асуудлаар, тухайн цаг хугацаанд өөр өөр газарт, эсхүл өөр өөр асуудлаар ижил газарт жагсаал, цуглаан зохион байгуулах, түүнд оролцох эрхийг хязгаарлахгүй, жагсаал, цуглаан зохион байгуулж байгаа тухайн асуудлын эсрэг байр сууринаас үзэл бодлоо илэрхийлж жагсаал, цуглаан зохион байгуулах эрх, түүнд оролцох эрхийг хязгаарлахгүй байхаар өөрчлөн тусгасан нь иргэдийн үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг хангахад дэвшилтэт зохицуулалт болно гэж үзэж байна.

Түүнчлэн Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын 3 дахь илтгэлд 2004 он жагсаал, цуглаан зохион байгуулахад Засаг дарга буюу улс төрийн албан тушаалтан мэдэгдлийг хүлээн авч бүртгэж байгаа нь субъектив хандлагыг бий болгож байна. Засаг дарга бүртгэхээс татгалзах үндэслэлийг тодорхойгүйгээр татгалзсан хариу өгдөг талаар шүүмжлэлтэй хандсан байдаг.

Мэдэгдэх, бүртгэх тогтолцоо

Хуулийн төслийн нэгэн чухал зохицуулалт бол жагсаал, цуглаан хийхийн тулд аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас бүртгэл нэртэй боловч бодит байдал дээр зөвшөөрөл авдаг тогтолцоог халах зорилгоор хуульд заасан 2 байршлаас бусад газар жагсаал, цуглаан хийх бол цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэл хүргүүлснээр жагсах, цуглах эрх нээлттэй болох юм. Өөрөөр хэлбэл, түүх соёлын дурсгалт газар, авто зам, авто замын зогсоол зэрэг 2 байршилд урьдчилан мэдэгдэж, хариу авсны үндсэн дээр, харин бусад хуулиар хориглосноос бусад газар зөвхөн мэдэгдэл хүргэснээр буюу ямар нэг хариу хүлээх шаардлагагүйгээр жагсаал, цуглаан зохион байгуулах боломж бүрдэх юм. Түүх, соёл, шинжлэх ухааны үнэ цэнэ, ач холбогдол бүхий дэлхийн болон үндэсний хэмжээнд тусгайлан хуулиар хамгаалагдсан дахин давтагдашгүй зүйл тул жагсаал, цуглаан зохион байгуулах үйл ажиллагааг тодорхой хязгаартайгаар зохион байгуулах нь зүйтэй байдаг. Дэлхийн зарим улс оронд бүр мөсөн хориглодог туршлага байдаг.

Мөн замын хөдөлгөөнд саад учруулах, автозам, зогсоол дээр жагсаал, цуглаан хийх бол мөн бүртгүүлж, жагсаж болох эсэх талаар хариу авахаар тусгасан. Тухайн бүс нутгийн автозамын хөдөлгөөнд оролцогч нийт иргэдийн өдөр тутмын амьдралд хамаарах асуудал болох тул хөдөлгөөн зохицуулалт хийх, мэдээлэх зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх боломжийг судлах шаардлагаар ирүүлсэн мэдэгдлийг хянах нь зүйтэй гэж үзсэн. Ийм зохицуулалт бүхий Эстони зэрэг орон бий.

Түүнчлэн жагсаал, цуглааныг мэдэгдэл хүргүүлэх, мэдэгдлийн хариу өгөх, мөн хууль бус жагсаал, цуглааныг албан тараах эрх бүхий этгээд нь Засаг дарга буюу улс төрийн албан тушаалтан байгаа нь субъектив хандлага гаргах магадлалыг бий болгодог тул жагсаал, цуглааны үеэр тэдэнтэй хамгийн ойр ажилладаг, хууль сахиулдаг, нийгмийн дэг журмыг хамгаалдаг, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангуулах эрх бүхий байгууллага буюу цагдаагийн байгууллагад энэхүү эрхийг олгохоор тусгаад байна. Дэлхийн улс орнуудад энэ чиг үүргийг ихэнх тохиолдолд хууль сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хамгаалах байгууллага хэрэгжүүлдэг бөгөөд ХБНГУ зэрэг улсуудад байдаг үр дүн бүхий зохицуулалт юм. Харин хариу хүлээх шаардлагатай 2 байршилд зохион байгуулах жагсаалаас бусад жагсаал цуглааныг мэдэгдэхдээ цахимаар болон бичгээр аль ч хэлбэрээр байж болох, заавал бүртгэл хийлгэх жагсаал цуглааны мэдэгдлийг бичгээр хүргүүлэхээр тусгав.

Хориглолт, хязгаарлалт

Хуулиар хориглох жагсаал, цуглааны агуулгыг Иргэний болон улт төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 20 дугаар зүйл буюу дайныг аливаа хэлбэрээр сурталчилах, алагчлан дайсагналцах болон хүчирхийллийг өдөөн турхирдаг үндсэрхэг үзлээр арьс үндсээр болон шашин шүтлэгээр үзэн ядахыг дэмжсэн аливаа ухуулга сурталчилгааг хуулиар хориглохоор заасан. Түүнчлэн тус пактын 21 дүгээр зүйл буюу дараах эрх ашгийн үүднээс гагцхүү хуулиар хязгаарлалт тогтоохыг зөвшөөрдөг:

- 1.үндэсний буюу нийгмийн аюулгүй байдал
- 2.нийгмийн дэг журам
- 3.хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах
- 4.ёс суртахууныг хамгаалах
- 5.бусдын эрх эрх чөлөөг хамгаалах

Хүний эрхийн гэрээ, конвенцоор жагсаал цуглаан хийхийг хориглох, хүрээ хязгаарыг аль болох багасгах, бууруулах чиглэлд ажиллахыг зөвлөдөг. Ийнхүү нийгмийн дэг журмыг хангах, үндэсний аюулгүй байдал, бусад этгээдийн аюулгүй байдлыг хангах шаардлагаар зөвхөн хуулиар хориглолт, хязгаарлалтыг тавихыг хүлээн зөвшөөрдөг. Иймээс олон улсын гэрээ конвенцид нийцүүлэн тухай орны онцлогт тохируулах тодорхой хязгаар тавих нь зүй ёсны билээ. Манай улс байршлаар нь, зорилго, агуулгаар нь, субъектээр нь, цаг хугацаагаар хязгаарлалт тавьдаг. Гэхдээ зөвхөн Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулиас гадна бусад хуулиудаар зохицуулсан байна. Иймээс бусад хуульд заасан хориглосон, хязгаарлсан зохицуулалтыг зөвхөн энэ хуулийн төсөлд нэгтгэн тусгах зарчмыг баримтлан тусгасан. Энэ нь шинээр хориглолт, хязгаарлалыг нэмсэн асуудал огт биш бөгөөд зөвхөн хууль зүйн техникийн асуудал болохыг энд дурдах нь зүйтэй. Тухайлбал, Монгол Улсын хилийн зурвас газар, нисэх онгоцны буудал, төмөр замын өртөө, буудал, Төрийн ордон, түүний нутаг дэвсгэр, хорих анги, түүний хамгаалалтын зурвас, уурхайн ашиглалтын талбай, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын бүс, цэргийн анги, эмнэлгийн байгууллага, цагдаа, дотоодын цэрэг, төрийн тусгай хамгаалалт бүхий газар зэргээр тусгаад байна.

Жагсаал, цуглаан шөнийн цагаар, их хэмжээний дуу чимээ гаргаж үргэлжлэх, авто замын хөдөлгөөн, хүний урсгалыг өөр байдлаар зохицуулах боломжгүйгээр удаан хугацаанд хаах зэргийг хуулиар хориглож болно. Харин энэ төрлийн зохицуулалт нь дор тайлбарлах хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах журамд нийцэх шаардлагатай талаар Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын 22 дахь илтгэлд /2022 он/ тусгасан байдаг. Гадаадын зарим орон тухайлбал, БНСУ-д зөвхөн нар мандахаас нар жаргах хүртэлх хугацаанд жагсаал, цуглаан хийхийг зөвшөөрдөг. Ийнхүү үзэл бодлоо илэрхийлж тухайн этгээдэд хүргэхээр зорьж байгаа этгээдийн ажил тарсан байх, олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдах, хүмүүсийн идэвхтэй байх хугацаа буурсан байх, харагдах орчин хязгаарлагдсан байх, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зэрэг зорилгоор өдрийн цагаар зөвшөөрдөг байна. Харин манай улсын хувьд жилийн 4 улиралтай тул нарны гэрэл гэхээсээ илүү 06 цагаар 22 цаг хүртэл буюу шөнийн цагаар жагсахыг хориглох зохицуулалтыг бий болголоо. “Шөнийн цаг”-ийг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид заасантай адил байдлаар авах нь зүйтэй гэж үзэн Хөдөлмөрийн тухай хуульд тайлбарласныг эш татах байдлаар тусгалаа.

Түүнчлэн хуулийн төсөлд жагсаал цуглаанд оролцогч нь жагсаал цуглааны үеэр нүүрээ халхалсан баг өмсөхийг хориглохоор тусгасан. Энэ нь цагдаагийн байгууллагаас практик шаардлагад үндэслэн ирүүлсэн санал бөгөөд жагсагчдын нүүр царайг нуун дарагдуулах, улмаар гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэгдэгдэх нөхцөл бий

болгох эрсдэлтэй гэж үзэх бөгөөд харин эрүүл ахуйн зориулалттай эмнэлгийн масканд хамааралгүй зохицуулалт болно. Тухайлбал ХБНГУ-д маск, дүрэмт хувцастай жагсахыг хориглодог байна.

Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа

Нийслэлийн Засаг даргын 2020 оны А/930 дугаар захирамж баталж Улаанбаатар хотын хэмжээнд цар тахлын хүрээнд гамшгаас хамгаалах өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэг шилжүүлсэн хугацаанд жагсаал, цуглаан хийхийг хориглож, олон жагсаал цуглааныг тус захирамжийг үндэслэн бүртгэлгүйгээр үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг хязгаарласан талаар Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын 20 дахь илтгэлд тусгасан байдаг. Түүнчлэн зарим төрийн захиргааны байгууллага жагсаал, цуглаан зохион байгуулж болохгүй хугацаа, зарим хөшөөний дэргэд хориглосон гэх шалтгаанаар зөвшөөрөл өгөхгүй байх тохиолдол олон гарсныг судлаачид, ялангуяа “Эмнэсти интернешнл” төрийн бус байгууллагын “Цар тахалын үеийн хууль сахиулах ажиллагаа” сэдэвт судалгааны тайланд цагдаагийн байгууллага, албан хаагчдын үйлдсэн хүний эрхийн зөрчил, тохиолдлын судалгааны дүгнэлт, тайланд тусгаж олон нийтэд мэдээлэх болон эрх бүхий байгууллагад хүргүүлэх арга хэмжээ авсан байдаг. Иймд хэдийгээр хуулийн төсөлд “зөвхөн хуулиар хориглох, хязгаарлах” агуулга тусгагдсан боловч мөн захиргааны актаар энэхүү эрхийг хориглосон хязгаарласан агуулгатай шийдвэр гаргаж, баталж мөрдүүлэхийг хориглох тухай тусгаад байна.

Жагсаал цуглаан зохион байгуулах мэдэгдэл хүлээн авсан цагдаагийн байгууллага буюу тухайн жагсаал цуглаан болон нутаг дэвсгэрийн харьяалах сумын, эсхүл нийслэлийн цагдаагийн байгууллага нь мэдэгдлийн хүлээн авсны дараа хуульд заасан холбогдох төлөвлөгөө гаргаж ажиллана. Энэ нь зөвхөн жагсаалд оролцогчийн болон бусад этгээдийн аюулгүй байдлыг хангах, нийгмийн дэг журмыг хамгаалах, болзошгүй гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор авч бус мэдээлэл бөгөөд хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуульд заасан, хэрэгжиж хэвшсэн зохицуулалт юм.

Түүнчлэн мэдэгдлийг хүлээн авсан цагдаагийн байгууллага жагсаал, цуглаан зохион байгуулагчтай биечлэн уулзаж Жагсаал, цуглаан хийх тухай хуулийн холбогдох мэдээлийг өгөх, шаардлагатай мэдээллийн зохион байгуулагчид урьдчилан сануулах, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж ажиллахыг сануулж баталгаажуулдаг журам үйлчилж практикт тогтсон байна. Иймд энэ зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгаж, “зөвлөмж” урьдчилан хүргүүлдэг байх, үүргээс гадна эрхийг бас сануулдаг байх зохицуулалтыг тусгаад байна.

Хууль бус жагсаал, цуглааныг албадан тараах зохицуулалттай холбоотой зохицуулалтыг мөн тусгаад байна. Албадан тараах үйл ажиллагаа нь хууль ёсны дагуу зохион байгуулагдаж байгаа, хуулийн төсөлд тусгасан хууль бус үйл ажиллагаа бий болоогүй жагсаал цуглаанд хамааралгүй болно. Зөвхөн хуульд заасан үндэслэлээр, тараах үндэслэл гарцаагүй бий болсон нь тогтоогдсон гэж үзсэн тохиолдолд цагдаагийн байгууллагын шийдвэрээр тус арга хэмжээ авахаар

тусгалаа. Ингэхдээ тус ажиллагааг баримтжуулах, урьдчилан сануулах, оролцогчдын хувийн байдалд тохирсон арга хэмжээ авах, аль болох хамгийн бага хүч хэрэглэх аргыг сонгох, ийнхүү албадан тараасны дараа олон нийтэд ажиллагааны талаар Хүний эрхийн үндэсний комисс болон цагдаагийн байгууллага хамтран мэдээлэл өгдөг байх зохицуулалтыг тусгалаа.

Ингэхдээ Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээнд заасан хүний эрх, эрх чөлөөний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хүний эрхийг хамгаалах, дэмжих чиг үүрэг бүхий хараат бус, бие даасан үндэсний байгууллага болох Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний комиссын үүрэг оролцооны талаар зохицуулалт бий болгох нь зүйтэй гэж үзсэн болно.

Жагсаал, цуглаанд оролцогчдын эрх, үүрэг

Жагсаал цуглаан хийх журмын тухай хуульд жагсагчдын бүх үүргийг зохион байгуулагчид хүлээлгэхээр заасан байдаг. Хуулийн төсөлд Зохион байгуулагчид үүрэг болгосон хэсгийг боловсронгуй болгож жагсаалд оролцогчид өөрсдөө тодорхой үүрэг хариуцлагатай байх, шаардлагатай тохиолдолд зохион байгуулагч болон цагдаагийн байгууллага хамтран ажиллахаар тусгасан.

Цагдаагийн байгууллагын албан хаагчийн үзэл бодлоо илэрхийлэн жагсаал, цуглаан зохион байгуулж, оролцогч байгаа этгээдэд хүндэтгэлтэй хандах, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлэхийг зорилоо.

Түүнчлэн жагсаал, цуглааны үйл явцад хяналт тавих, олон нийтийг мэдээллээр хангах үүднээс жагсаал цуглааныг сурвалжлах, мэдээлэх эрхэд хязгаарлалт тавихгүй байх агуулга бүхий заалт мөн шинээр тусгалаа. Жагсаал, цуглаан зохион байгуулах, оролцох эрхийг зөрчиж байгаа гэж үзсэн тохиолдолд тухайн байгуулагад дээд шатны захиргааны байгууллагад гомдол гаргах, мөн Хүний эрхийн үндэсний комисс, шүүхэд гомдол гаргах эрх нээлттэй байхаар тусгалаа.

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ